

Sygn. akt III KK 423/21

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 11 stycznia 2022 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Tomasz Artymiuk (przewodniczący)
SSN Marek Pietruszyński
SSN Barbara Skoczowska (sprawozdawca)

po rozpoznaniu w Izbie Karnej na posiedzeniu w trybie art. 535 § 5 k.p.k.
w dniu 11 stycznia 2022 r.,
w sprawie **R. D. S.**,
skazanego z art. 209 § 1 k.k. w zw. z art. 209 § 1a k.k.,
kasacji, wniesionej przez Prokuratora Generalnego, na korzyść skazanego,
od wyroku Sądu Rejonowego w M.,
z dnia 18 września 2020 r., sygn. akt II K [...]

**uchyla zaskarżony wyrok w zakresie czynu z art. 209 § 1 k.k. w
zw. z art. 209 § 1a k.k. przypisanego skazanemu w punkcie I
wyroku i postępowanie karne w tym zakresie na podstawie art. 17
§ 1 pkt 7 k.p.k. umarza, a kosztami postępowania w sprawie
obciąża Skarb Państwa.**

UZASADNIENIE

Sąd Rejonowy w M., wyrokiem z dnia 18 września 2020 r., sygn. akt II K [...],
uznał oskarżonego R. S. za winnego tego, że:

1. w okresie od 16 lutego 2018 r. do 4 października 2018 r. w M., województwo [...], uchylał się od wykonywania ciążącego na nim, określonego co do wysokości wyrokiem Sądu Okręgowego w S. z dnia 14 września 2006 r., sygn. akt I C [...], obowiązku łożenia na utrzymanie swojego syna M. S. w ten sposób, że nie płacił zasądzonych na jego rzecz alimentów w kwocie 500 zł miesięcznie, przez co naraził go na niemożność zaspokojenia podstawowych potrzeb życiowych, a nadto powodował powstanie zaległości przewyższającej równowartość trzech świadczeń okresowych,

tj. czynu z art. 209 § 1 k.k. w zw. z art. 209 § 1a k.k., za który wymierzył mu karę 6 miesięcy pozbawienia wolności (punkt I wyroku);

2. w okresie od 3 kwietnia 2019 r. do 16 stycznia 2020 r. w M., województwo [...], uchylał się od wykonywania ciążącego na nim, określonego co do wysokości wyrokiem Sądu Okręgowego w S. z dnia 14 września 2006 r., sygn. akt I C [...], obowiązku łożenia na utrzymanie swojego syna M. S. w ten sposób, że nie płacił zasądzonych na jego rzecz alimentów w kwocie 500 zł miesięcznie, przez co naraził go na niemożność zaspokojenia podstawowych potrzeb życiowych, a nadto powodował powstanie zaległości przewyższającej równowartość trzech świadczeń okresowych, przy czym czynu tego dopuścił się w ciągu pięciu lat od odbycia co najmniej sześciu miesięcy pozbawienia wolności orzeczonej za umyślne przestępstwo podobne,

tj. czynu z art. 209 § 1 k.k. w zw. z art. 209 § 1a k.k. w zw. z art. 64 § 1 k.k., za który wymierzył mu karę roku pozbawienia wolności (punkt II wyroku).

Orzeczone wobec oskarżonego jednostkowe kary pozbawienia wolności Sąd I instancji, na podstawie art. 85 § 1 i 2 k.k. i art. 86 § 1 i 2 k.k., połączył i orzekł wobec oskarżonego karę łączną w wymiarze roku pozbawienia wolności (punkt II wyroku).

Od wyroku Sądu I instancji strony nie wniosły apelacji.

Kasację od wyroku Sądu I instancji złożył Prokurator Generalny, zaskarżając go w zakresie czynu opisanego w pkt. I jego części dyspozytywnej, na korzyść skazanego R. S. i zarzucając mu:

„rażące i mające istotny wpływ na treść wyroku naruszenie przepisu prawa karnego procesowego, a mianowicie art. 17 § 1 pkt 7 k.p.k., polegające na skazaniu R. D. S., w pkt. I części dyspozytywnej prawomocnego wyroku Sądu Rejonowego w M. z dnia 18 września 2020 r., sygn. akt II K [...], za czyn z art. 209 § 1 k.k. w zw. z art. 209 § 1a k.k., popełniony w okresie od 16 lutego 2018 r. do 4 października 2018 r., pomimo tego, że postępowanie karne co do tego samego czynu tej samej osoby, zawierającego się w granicach czasowych przestępstwa z art. 209 § 1 k.k. w zw. z art. 209 § 1a k.k., popełnionego w okresie od 17 grudnia 2014 r. do 4 października 2018 r., za które oskarżony został prawomocnie skazany wyrokiem nakazowym Sądu Rejonowego w M. z dnia 7 stycznia 2019 r., sygn. akt II K [X.], zostało już wcześniej zakończone, co stanowi bezwzględną przyczynę uchylenia orzeczenia określoną w art. 439 § 1 pkt 8 k.p.k.”.

Podnosząc taki zarzut Prokurator Generalny wniósł o uchylenie wyroku w zaskarżonej części i umorzenie postępowania w tym zakresie na podstawie art. 17 § 1 pkt 7 k.p.k.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Kasacja wniesiona przez Prokuratora Generalnego okazała się oczywiście zasadna, co uzasadniało jej rozpoznanie oraz uwzględnienie przez Sąd Najwyższy na posiedzeniu bez udziału stron (art. 535 § 5 k.p.k.).

Należy w pełni podzielić stanowisko Prokuratora Generalnego, zgodnie z którym wyrok Sądu Rejonowego w M. z dnia 18 września 2020 r., sygn. akt II K [...], zapadł z naruszeniem art. 17 § 1 pkt 7 k.p.k. wobec zaistnienia stanu powagi rzeczy osądzonej w stosunku do czynu przypisanego R. D. S. w punkcie I wyroku z art. 209 § 1 k.k. w zw. z art. 209 § 1a k.k., co stanowi bezwzględną przyczynę odwoławczą określoną w art. 439 § 1 pkt 8 k.p.k.

Sytuacja, w której postępowanie karne co do tego samego czynu zostało prawomocnie zakończone, albo wszczęte wcześniej toczy się, powoduje po stronie sądu zakaz wszczęcia postępowania albo aktualizuje obowiązek jego umorzenia. Kwestią kluczową okazuje się to, czy postępowanie karne dotyczy „tego samego czynu”, który był przedmiotem postępowania wcześniej wszczętego lub

prawomocnie zakończonych. Jak wskazuje się w orzecznictwie Sądu Najwyższego, w przypadku przestępstw niealimentacji, które należą do kategorii tzw. przestępstw zbiorowych, sformułowana w art. 17 § 1 pkt 7 k.p.k. przeszkoda procesowa w postaci *rei iudicatae* może zachodzić wyłącznie wówczas, gdy okresy uporczywego uchylania się od obowiązku świadczeń alimentacyjnych, ustalone w kolejno rozpoznawanych sprawach, są identyczne i pokrywają się ze sobą, lub gdy okres określony w sprawie następnej został w całości objęty skazaniem w sprawie rozpoznawanej poprzednio, prawomocnie już zakończonej (zob. np. wyroki SN: z dnia 9 sierpnia 2017 r., sygn. akt II KK 222/17; z dnia 25 października 2016 r., IV KK 338/16; z dnia 26 września 2007 r., III KK 260/07; z dnia 17 listopada 2004 r., V KK 272/04).

Przenosząc te rozważania na grunt rozpatrywanej sprawy, czyn zarzucony skazanemu w punkcie I. wyroku Sądu I instancji podlegał już wcześniej karnoprawnej ocenie przez Sąd Rejonowy w M., który prawomocnym wyrokiem nakazowym z dnia 7 stycznia 2019 r., sygn. akt II K [X.], uznał R. S. za winnego tego, że „w okresie od 17 grudnia 2014 r. do 4 października 2018 r. w M., uchylał się od wykonania ciężącego na nim, określonego co do wysokości wyrokiem Sądu Okręgowego w S. z dnia 14 września 2006 r., sygn. akt I C [...], obowiązku łożenia na utrzymanie syna M. S. w ten sposób, że nie płacił zasądzonych alimentów w kwocie 500 złotych miesięcznie, przy czym w okresie do 30 maja 2017 r. uchylanie miało charakter uporczywy i narażało uprawnionego do alimentacji na niemożność zaspokojenia podstawowych potrzeb życiowych, zaś w okresie od 31 maja 2017 r. do 4 października 2018 r. uchylanie się od obowiązku alimentacyjnego spowodowało powstanie zaległości w wysokości przewyższającej równowartość trzech świadczeń okresowych oraz narażało pokrzywdzonego na niemożność zaspokojenia podstawowych potrzeb życiowych”, tj. czynu z art. 209 § 1 k.k. w zw. z art. 209 § 1a k.k., i za to na podstawie wskazanych przepisów wymierzył mu karę roku ograniczenia wolności, polegającej na wykonywaniu nieodpłatnej, kontrolowanej pracy na cele społeczne w wymiarze 20 godzin w stosunku miesięcznym.

Jak wynika z analizy obu czynów przypisanych sprawcy w zakresie, w jakim każdy z nich obejmuje okres od 16 lutego 2018 r. do 4 października 2018 r., należy

stwierdzić, że dotyczą tych samych zachowań skazanego R. S., które zostały podjęte względem tego samego pokrzywdzonego, tj. syna M. S.. Okres określony w sprawie zaskarżonej kasacją w zakresie pkt I. wyroku Sądu I instancji został w całości objęty skazaniem w prawomocnie zakończonych sprawie o sygn. akt II K [X.]. Co więcej, obowiązek alimentacyjny, którego nie dopełnił względem syna skazany, wynikał z tej samej podstawy prawnej, tj. wyroku Sądu Okręgowego w S. z dnia 14 września 2006 r., sygn. akt I C [...]. Jednakowa jest również wynikająca z powyższego obowiązku kwota 500 zł miesięcznie, a także fakt, że uchylanie się od obowiązku alimentacyjnego spowodowało powstanie zaległości w wysokości przewyższającej równowartość trzech świadczeń okresowych oraz narażało pokrzywdzonego M. S. na niemożność zaspokojenia podstawowych potrzeb życiowych.

W tej sytuacji wyrok Sądu Rejonowego w M. z dnia 18 września 2020 r., sygn. akt II K [...], w zakresie punktu I. części dyspozytywnej obciążony jest bezwzględną przyczyną odwoławczą określoną w art. 439 § 1 pkt 8 k.p.k. Został bowiem wydany w sprawie, w której postępowanie karne, co do tego samego czynu tej samej osoby zostało już prawomocnie zakończone, co stanowiło negatywną przesłankę procesową określoną w art. 17 § 1 pkt 7 k.p.k.

Jak wskazuje się w orzecznictwie Sądu Najwyższego, naruszenie powagi rzeczy osądzonej stanowi jedno z najpoważniejszych uchybień w toku postępowania karnego. Prowadzenie bowiem postępowania wbrew zasadzie *ne bis in idem* rażąco godzi w gwarancyjną regułę pewności stanu prawnego (zob. np. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 25 listopada 2004 r., sygn. akt WA 23/04). Nie bez znaczenia jest również brak powtórnej legitymacji sądu do wymierzenia sprawiedliwości, skoro czyn sprawcy został już publicznie potępiony poprzez przypisanie winy i orzeczenie o karze za ten czyn.

W tym stanie rzeczy, wobec wystąpienia przeszkody prawnej z art. 17 § 1 pkt 7 k.p.k., stanowiącej bezwzględną przyczynę odwoławczą z art. 439 § 1 pkt 8 k.p.k., Sąd Najwyższy uchylił wyrok w zakresie czynu z art. 209 § 1 k.k. w zw. z art. 209 § 1a k.k. przypisanego skazanemu w punkcie I wyroku i umorzył w tym zakresie postępowanie karne (art. 537 § 2 k.p.k.).

Mając powyższe na uwadze, orzeczono jak na wstępie.